

goji teženj, ki bi se ne dala izvesti v mejah sedanjih osnovnih zakonov.

Te ministrove besede pa pri Nemcih niso vzbudile zadovoljnosti. Grof Badeni utegne v kratkem zadeti pri liberalcih na upor, ako bode hotel izvesti kar je obljubil. Veliko se govori o odločnosti novega ministerskega predsednika, in te odločnosti mu bode treba, ako bode hotel izvesti, kar je obljubil. Zares železne roke mu bode treba zato.

Grof Taaffe je tudi obetal narodno enakopravnost, a je imel premalo odločnosti in dobre volje, da bi jo izvel. Upamo, da bode grof Badeni v tem oziru pokazal več odločnosti. Manj če se bode oziral na upor Nemcev, tem lažje bode izhajal. Liberalna stranka se mu ravno ne bode upala upirati, ako bode se z vso odločnostjo opiral na ustavo, ker hoče biti varuhinja ustave. Seveda nemških nacijonalcev ne bode Badeni pridobil nikdar za svoj program, a mislimo, da nanje ne računa.

Čehi se že trideset let branijo priznati centralno ustavo. Priznali niso Schmerlingove ustave, in tudi ne priznavajo sedanje. Vedno zahtevajo obnovljenje češkega prava. Po našem mnenju pa tudi ni nemogoče češkega naroda in zastopnikov njegovih pridobiti za ustavo. Dosedaj le še nobena vlada ni porabila vseh sredstev, da jih pridobi za ustavo. Da se je ustava primrzila nekaterim narodnostim, je krivo jedino to, ker se je skušalo porabljeni le za utrjenje nemškega prvenstva. Ko bi bila z Dunaja vedno razprostirala se le pravičnost do vseh narodnostij, in ne bi bile razne vlade delale le za ponemčevanje, bi razni avstrijski narodi, zlasti Čehi se ne bili tako odtujili temu avstrijskemu središču.

Ko bi se bila ustava zares popolnoma izvela, bi vsi narodi spoznali, da je jim v korist in federalistične težnje bodo polagoma izginile. Če bodo Čehi videli, da jih sedanja ustava nikakor ne stavi na nižjo stopinjo, kakor Nemce, pa se bodo z ustavo sprijaznili.

Upamo, da bode grof Badeni v tem oziru popravil, kar so prejšnje vlade zamudile in, da tako za ustavo pridobi vse avstrijske narode in si tako zagotovi slavno ime v zgodovini avstrijskega parlamentarizma.

### Politični pregled.

Shod v Hodišah na Koroškem se je dobro dovršil. Udeležba sicer ni bila preobilna, morda je bilo vseh vkup kakih 80—100 moških, večidel posestnikov, ki so bili, kakor se je na obrazih bralo, vsi vneti za našo stvar. Zborovanje je vodil podpredsednik g. Legat. Ko je zborovalce srčno pozdravil, dal je besedo g. Kandutu. Tisti je temeljito in lahko umljivo dokazoval potrebo slovenskih šol na Koroškem. Potem je z mnogimi šaljivimi prilikami in opazkami risal sedanji politični položaj in napore raznih strank. Za njim je g. urednik Haderlap bičal krivični volilni red in liberalno postavodajstvo, kakor so na pr. lovska, gozdna, domovinska, šolska postava, uravnava valute (zlata veljava) itd. Obžaloval je, da so liberalci vsako slabo postavo hitro sklenili, dobre postave pa zavlekli ali pa čisto zabranili, kakor na pr. Falkenhaynove predloge o kmetijskih zadrugah in rentnih domovih. Č. g. vikar Podgore je kazal na mnoge rané v našem socialnem

životu, kakor je na primer oderuštvo v podobi obrestij, na državne, deželne in kmetske dolgove itd. Spodbujal je kmetovalce k slogi in pametnemu napredku pri gospodarstvu. Zavrnil je odločno obrekovanje nasprotnikov, češ, da hoče naša stranka spet tlako upeljati, rekši: „mi ne bomo upeljali tlako, liberalci so jo vam pa že davno naložili, saj morate celo leto za druge ljudi delati“. Zdaj je poprijel za besedo še g. Legat in kazal na razliko, kako država skrbi za gospode in kako za revno ljudstvo; prosti vojak, ki so ga v vojski pohabili, ali star onemogel delavec ne dobi toliko, da bi se mogel do sitega najesti; kdor je bil pa par mesecev minister, dobi 4000 gld. letne pokojnine in po vrhu še kako mastno službo, ki mu nese 15 000 do 20 000 gld. letne plače in je z malim trudom združena. Slednjič je govoril še domači kaplan č. g. Limpelj in zagovarjal duhovski stan zoper razne krivice in nasilstva, ki se mu delajo. Vesten duhovnik se mora v politiko mešati, če vidi, da se revnemu ljudstvu krivica godi. Ako se reče, naj duhovnik v cerkvi ostane, potem naj tudi advokati, notarji in uradniki ostanejo v svojih pisarnah, zdravnik pri bolnikih, kmet pri plugu, trgovec v svoji prodajalnici itd. Govorila se je še marsikatera napitnica in kotmirski pevci so zbrane kratkočasi s svojim lepim in ubranim petjem. Po triurnem zborovanju je tisto zaključil g. podpredsednik s slava- in živioklici na svitlega cesarja.

**Propadanje zjedinjene levice** — Da je leвица ob vse zaupanje na Štajerskem in Koroškem, sta pokazali dobro dve dopolnilni volitvi. V Celovci je bil izvoljen za poslanca nemškonarodni kandidat Dobernigg in proti liberalnemu mestnemu županu Poschu, v trgovski zbornici v Ljubnem pa liberallec Kruppelwieser le zaradi tega, ker je obljubil, da zjedinjeni levici ne pristopi. Potem takem je poslednji mandat za levičarje izgubljen. Pričakovati je pa, da še več družih poslancev nemški levici pokaže hrbet, zlasti na Češkem. Pri volitvah za deželni zbor pa so se že odločili nemški nacijonalci od liberalcev, izdali svoj volilni oklic in postavili svoje kandidate. Naposled pa še leвица zgublja upanje, da bi jej grof Badeni pomagal na noge, kajti ministerski predsednik se nobene stranke prav okleniti noče.

**Delavci in volilna reforma.** — V dan pred shodom državnega zbora so na Dunaji delavci imeli shod, na katerem so zahtevali občno volilno pravico. Govorniki na tem shodu pa niso nič posebnega zaupanja stavili v novo vlado. Badeni bode skušal vladati na Dunaji, kakor je vladal v Galiciji, a to najbrž dolgo ne bode šlo. Naposled se bode pa le morala popraviti krivica, ki se godi delavcem s tem, da nimajo volilne pravice. Drugi dan grof Badeni v svoji izjavi ni nič določnega povedal, kako si on misli volilno reformo. Pri debati, ki se je začela o vladni izjavi, so se govorniki izogibali tej glavni nalogi nove vlade. Videlo se je, da mnogim strankam volilna reforma ni prav pogodu in večina poslancev nič prav ne ve, kako bi se stvari lotili. Zato bodo menda vse prepustili vodstva vladi sami.

**Župan dunajski.** — V torek je bil voljen dr. Lueger za župana dunajskega. Takoj je izjavil, da volitev vsprejme. Naglašal je, da bode delal na to, da bodo na dunajskih šolah poučevali le učitelji nemškega rodu in krščanske vere. Če bode vlada predložila izvolitev dr. Luegerja v potrjenje cesarju, se ne ve. Nekateri konservativni poslanci so že bili pri grofu Badeniji in moledovali za Luegerjevo potrjenje. Novi ministerski predsednik pa jim baje ni nič gotovega obljubil. Zaradi tega je bila zavladala v konservativnem klubu velika nevolja in nekateri konservativni poslanci prete, da pojdejo v opozicijo, ako bi grof Badeni ne dobil potrjenja. Kmalu se bode pokazalo, če se bode dal grof Badeni prestrašiti. Nekaj povoda ima pač, da ga ne predloži v potrjenje, ker njegov govor, s katerim je naglašal, da morajo le možje nemškega rodu biti učitelji na Dunaji, se ne vjema popolnoma z določili državnih osnovnih zakonov. Sicer se pa v Avstriji

dosedaj ni dosti gledalo pri političnih uradnikih na to, da bi zares bili uneti za ustavo.

**Deželnozborske volitve na Češkem.** — Mej Nemci na Češkem je povodom novih deželnozborskih volitev nastal popolen razpor. Pet dosedanjih poslancev je izdalo poseben volilen oklic, ki je hudo naperjen proti liberalni stranki in napovedalo izstop iz kluba. Izstopivši so nemški nacijonanci. Nemški liberalci s Češkega so v nedeljo imeli shod v Pragi in sklenili, da začno odločen boj proti vsaki stranki, ki ne bode hodila ž njimi po drni in strni. Pri letošnjih volitvah imeli bomo torej na Češkem hud boj mej Nemci. Ko bi bili Čehi jedini, bi lahko sedaj kaj pridobili, ko se bodo Nemci ravšali in kavšali mej seboj. Letošnji volilni boj bode jako velicega pomena. Liberalci imajo sedaj glavni zavetišči na Češkem in Moravskem, in če se pokaže, da še na Češkem ne marajo zanje, bode stranka kar morala razpasti.

**Konfiskacije.** — Bivši pravosodni minister grof Schönborn je izdal ukaz, da se mora tožiti urednik, ako se list konfiskuje, da se potem krivda dožene pred porotnim sodiščem. Imeli smo vsled tega več tiskovnih pravnih, ki so se pa skoro vse končale z osvoboditvijo zatožencev. Včasih se pa vendar urednik niti tožil ni, to seveda v slučajih, v katerih državni pravdnik ni imel upanja, da bi dosegel kak vpseh. Sodil bi kdo, da se je konfiskacija razveljavila, kjer je sodišče oprostil zatoženega urednika. V resnici se pa drugače vrši. Konfiskacija se potrdi. Zaradi tega je pa v državnem zboru mladočeški poslanec Eim interpeloval v tej zadevi vlado, ker dotični ukaz se je vendar izdal le zatagadel, da se omeje ne-utemeljene konfiskacije. Tudi je čudno, če porotno sodišče izreče, da v kakem članku ni nič kaznjivega, deželno sodišče pa potrdi konfiskacijo. To izpodkupa zaupanje v sodništvo.

**Razpad hrvatske stranke prava.** — Za opozicijo je stališče na Hrvatskem vedno slabše. Poskusi zjediniti obe opozicijski stranki so se popolnoma ponesrečili. Sedaj se je pa razpor pokazal celo v stranki prava sami. Najprej so bili odstranili Franka. Zadnje dni je Folnegović, načelnik kluba, v mestnem zboru izrekel obsodbo, da so dijaki sežgali madjarsko zastavo in to je dalo povod, da so dr. Anton Starčević, dr. Milan Starčević in še nekateri drugi izstopili iz stranke in osnovali novo čisto stranko pravo. Razpor v stranki je bil že dolgo očividni. Sedaj izstopivši člani zlasti niso odobraval, da se je vladika Strossmayer imenoval protektorjem stranke. Tega razpora se pa najbolj veseli vlada, ki bode tem lažje pometala z opozicijo, čimbolj bode razcepljena. Grofu Khuen-Hedervaryju opozicija jako olajšuje vladanje.

**Madjarizacija na Ogerskem** vladi dosti hitro ne napreduje. Učni minister dr. Wlanitz je razposlal vsem šolskim nadzornikom nekak ukaz, v katerem jim zapoveduje, da naj bolje goje madjarščino. Že štirinajst let je, kar je zaukazano učenje madjarščine po nemadjarskih šolah, a dosedaj so dosegli kaj skromne vspehe. Na 2199 šolah še niso dosegli prav nobeni vspehi. Minister naglašja, da je ne le uradna, temveč tudi domoljubna dolžnost vseh nadzornikov, da gledajo, da se bolje goji madjarščina. Ta ukaz se je razposlal tudi vsem upravnim odborom in županstvom, da skupno pomagajo razširjati madjarizacijo. Vidi se, da ogerski učni minister, ki je po rodu Slovan, zmatra za glavno nalogo ljudskih šol, raznarodovanje šolske mladine. Minister toži, da je tudi sploh šolski uspeh slab. Ko bi stvar dobro in nepristranski presodil, bi pač spoznal, da baš to posilno madjarovanje ovira vsak vspešen pouk.

**Banffyjev odgovor na interpelacije zastran hrvatskih zastav.** — V ogerski zbornici se je zaradi dogodkov v Zagrebu stavilo celo vrsto interpelacij. V odgovoru na te interpelacije je naglašal Banffy, da imajo pravico viseti ogerske zastave na vseh javnih poslopih na Hrvatskem, da pa je tudi več zastav videl na zasebnih hišah po Hrvatskem. V Zagrebu jih ni bilo toliko, kolikor bi bilo želeli, a nekaj jih je pa le

bilo in to dokazuje, da vse prebivalstvo ni sovražno Madjarom. Kacega posebnega zadoščenja pa Ogri ne morejo zahtevati, ker se zastava ni vzela z javnega poslopja. Tukaj ni drugo zadoščenje mogoče, da se dijaki strogo kaznujejo pri sodiščih, kar se bode tudi zgodilo. Potovanje v Zagreb je vladarju on predlagal. Ministri so šli na Hrvatsko, da pokažejo, da se oblast ogerske vlade razteza tudi na Hrvatsko. Banffy je jako hvalil hrvatskega bana Khuena Hedervaryja v svojem odgovoru. Iz vsega odgovora se vidi, da so Madjari vladarjev prihod v Zagreb hoteli porabiti v veliko madjarsko demonstracijo, pa se jim ni povse posrečila.

**Italija in Portugalsko.** — Zadnji čas se je poročalo, da je obljubil portugalski kralj obiskati italijanskega kralja v Rimu. To bi bil prvi obisk katoliškega vladarja po oropanju Rima. To vest so italijanski vladni in drugi listi bobnali svetu kot neko demonstracijo proti Vatikanu. Umevno, da je vsled tega Vatikan stopil na noge in zagrozil Portugalski. Portugalska je odjenjala od naklepa in kralj ne pride v Rim. Da so Italijani polni srda nad Portugalsko zaradi tega, je umevno. Krivi so pa Italijani sami najbolj, da je Portugalska odjenjala od svoje prvotne misli. Izkoristiti so si hoteli ta prihod portugalskega kralja v Rim v politične namene, a opekli so se. Sploh je pa najbolje, da je portugalski kralj ostal doma. Portugalske razmere niso najboljše uravnane. Republikanska ideja se ondi širi in kdo ve, kako bi si bili republikanci izkoristili kraljevo potovanje v Rim.

**Španija.** — Denarno in gospodarsko propala Španija ima čez dalje več opraviti z revolucionarnimi elementi. Republikanci stopajo vedno očitneje na dan. Dobra jim je vsaka prilika, da si jo izkoristijo v svoje namene. Ko je pred kratkim vlada na željo škofov odstavila nekega profesorja, porabili so republikanci to priliko za demonstracije proti cerkvi in vladi. V nekem kraju so napali spreved in duhovnike kamnjali. Vlado skrbe ti pojavi in to po vsi pravici. Nevolja mej ljudstvom je velika. Vlada ne more slabih gmotnih razmer zboljšati, vsled česar je vedno več nezadovoljnejšev. Posebno pa še vojska na Kubi neti nenormalne razmere v Španiji. Kuba je donasala Španiji lepe dohodke. Vse pa kaže, da isto Španija izgubi. Resna vstaja utegne nastati v Španiji, če se Kuba osamosvoji.

**Vzhod.** — Težnjam Rusije se je posrečilo pridobiti za se Kitajsko, ki ji je menda prepustila Port Arthur in dovolila na kitajskem ozemlju graditi železnice. Temu se bo brezdvomno ustavila z vso silo Japonska in čuje se, da sta se proti temu oglasili tudi evropski velesili Anglija in Nemčija. Tako utegne vzhodnoazijsko vprašanje postati celo merodajno za evropski mir. Ni se pač mislilo, da bo nesrečna kitajsko-japonska vojska tako daleč segla s svojimi posledicami. Sploh je na vzhodu jako zamotano vse, in to ne samo v Aziji, temveč kakor vemo, tudi v Evropi. Pričakovati ni najboljšega, predno se vse srečno razmota. Angleški ministerski predsednik lord Salisbury, ki je bil doslej tudi minister vnanih del, je ta portfelj poveril lordu Dufferinu. Listi sklepajo iz tega, da se na vzhodu pripravljajo velike dogodbe.

**Turčija.** — Razmere v Turčiji so vedno resnejše. Krvavi izgredi Turkov proti Armencem se še vedno ponavljajo. Pač je sultan ukazal reforme v Armeniji, a s tem še ni vse pomagano. Tudi Turčini se mej seboj trgajo. Posebno nasprotuje neka stranka sultanu. Prišlo se je namreč na sled veliki zaroti, pri kateri so prizadeti mnogi višji dostojanstveniki. Sultan in njegovi ministri so si svoje vojaške straže povečali. Proti Turkom, katere ima sultan na sumu, se postopa jako strogo. Nekaj se jih je baje že usmrtilo, druge zaprlo. Sultanovo stališče je jako težavno. Boriti se nima le proti tujim javnim neprijateljem, premagovati ima tudi domače prikriti sovražnike. To, da se je pojavil v Turčiji domač razpor, daje upanje na še bližnji propad turške oblasti v Evropi.